

Stanislav Cisarík, *Republika, která přežila sebe samu. Císaři julsko-klaudivské dynastie a jejich vnitřní politika*, České Budějovice 2020, 121 s. (Diplomová práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)

Posudek vedoucího diplomové práce

Předkládaná diplomová práce se zabývá císaři první dynastie římského císařství a jejich postupným přetvářením římského státu. Jinými slovy, autora práce zajímá, jak se z římské republiky postupně stal autoritativní režim. Přitom věnuje pozornost trendu, který nastavil již Augustus a který dodržovali všichni jeho nástupci: formální ponechání všech vnějších atributů republiky a celé jakési fasády, za kterou se však již skrývala jiná budova. Republika totiž skutečně nezemřela, jen získala jinou náplň anebo – v závislosti na tom, jak se na věc díváme - takříkajíc svůj život po životě. Autor se dopodrobna zabývá předpokladem takového přežívání anebo vnitřní proměny římského státu – nepsanou společenskou smlouvou mezi císařem a římskými elitami, především senátem. Ta našla svůj výraz v dohodě císařů se senátem o faktickém rozdělení správy říše (ale nikoli politické moci). Senát byl a zůstal pro císaře protihráčem a vedle své role pomocníka ve správě státu byl vždy centrem potenciální politické opozice, jež našla svůj výraz v domnělých nebo skutečných, připravovaných nebo i uskutečněných spiknutích proti císařům. Císaři proti tomuto nebezpečí bojovali ustavením dynastie, omezením reálné politické moci na členy panovnického domu, zavedením instituce posmrtného zbožnění panovníka, hromaděním republikánských funkcí v osobě císaře a důsledným ovládnutím armády a všech dalších životně důležitých funkcí státu. Tato setrvalá snaha císařů kontrolovat stát byla ztížena onou republikánskou fasádou, jež vyžadovala nejen zachování senátu (a v důsledku toho dohodu se senátem), ale také například to, aby se přinejmenším naoko konaly volby (přestože o obsazování skutečně důležitých pozic ve státní správě rozhodoval císař) nebo aby zůstal zachován konzulát (jenž byl rozšířen o instituci tzv. suffektního konzulátu, díky kterému získala přístup k tomuto prestižnímu úřadu skupina nejvýznamnějších členů senátu).

Je tedy zřejmé, že politickou historii první dynastie lze (a je dokonce nutné) pojmout jako příběh neustálého politického lavírování, kompromisů a vzájemných dohod mezi císařem a senátem. Autorovi se to daří, a všechna tato témata vyváženě rozvíjí v pěti kapitolách, které odpovídají pěti vládám císařů první dynastie. První kapitola (Augustus) je přirozeně nejrozsáhlejší - zahrnuje přibližně třetinu celého textu. Je to logické už proto, že to byl právě Augustus, který během své velmi dlouhé vlády stanovil všechna zásadní politická pravidla pro správu státu, kterými se následující císaři první dynastie s drobnými obměnami řídili.

Neznamená to však, že by se celý systém nevyvíjel. Autor sleduje, jak se lišil přístup jednotlivých císařů k vládě a jak se autoritativní kontrola státu ze strany jednoho muže stávala pro římské občany i pro senát něčím samozřejmým. Autor to formuluje slovy, že „i když Augustovi podařilo udržet zdání skutečně obnovené republiky, jeho následníci v této snaze postupně polevovali“ (s. 114). K tomu lze dodat, že si to mohli dovolit, neboť alternativa k systému císařství prakticky neexistovala, a to přibližně už od přelomu letopočtu, a spiknutí proti císaři nebyla nikdy namířena proti císařství jako takovému, ale vždy pouze proti osobě císaře - zde se s autorem rozcházejím, neboť práce si občas pohrává s myšlenkou smysluplnosti obnovy republiky, přinejmenším v době Augustově, viz str. 36-37 (srov. str. 89, kde je stejná motivace postulována, ale dále nerozebírána, pro jedno spiknutí proti císaři Claudiovi).

Z uvedeného je zřejmé, že téma nabízí řadu směrů, kterými se zkoumání může ubírat, a ne vždy lze dojít k jednoznačným a nesporným závěrům. To vše je ovšem možné jen za předpokladu důkladného studia odborné literatury a analýzy pramenů. Ty byly autorem využity beze zbytku, přestože pouze v jejich českém (případně anglickém) překladu. Odborná literatura byla shromážděna, prostudována a využita v počtu více než dostatečném (cca 90 položek) a v naprosté většině se jedná o moderní vědeckou literaturu od předních světových odborníků v anglickém originále.

Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit známkou **v ý b o r n ě**.

V Českých Budějovicích dne 18. 8. 2020

PhDr. Stanislav Doležal, Ph.D.